

**SVEND
BRINKMANN**

**MITÄ ON OLLA
IHMINEN?**

FILOSOFINEN KIERTOMATKA

TAMMI

SVEND BRINKMANN

MITÄ ON
OLLA IHMINEN?

Filosofinen kiertomatka

SUOMENTANUT HEIKKI ESKELINEN

TAMMI

HELSINKI

Tanskankielinen alkuteos: *Hvad er et menneske?*

© Svend Brinkmann & Gyldendal, Copenhagen 2019

Published by agreement with Gyldendal Group Agency.

Suomenkielinen laitos © Heikki Eskelinen ja Tammi 2021

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-1811-3

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

ESIPUHE	6
PROLOGI	10
I BIOLOGINEN IHMINEN: HOMO SAPIENS	22
II JÄRKEVÄ IHMINEN: HOMO RATIONALIS.	64
III TUNTEVA IHMINEN: HOMO SENTIMENTALIS.	114
IV SOSIAALINEN IHMINEN: HOMO SOCIUS	150
V TULEVAISUUDEN IHMINEN: HOMO FUTURIS.	192
VI USKOVA IHMINEN: HOMO RELIGIOSUS	238
EPILOGI.	270
VIIITTEET	277
KIRJASSA MAINITUT HENKILÖT	283
HAKEMISTO	289
KUVALÄHTEET	293

ESIPUHE

OLLA IHMINEN – MITÄ se merkitsee? Siinä tämän kirjan suuri kysymys. Kyseessä ei ole vain se, mitä merkitsee sinun olemassaolosi tai minun olemassaoloni yksityishenkilöinä – tai miten me toteutamme itseämme yksilöinä – vaan millainen olento ihminen on ja miten toteutetaan ihmisyyden sisältämät mahdollisuudet. Esitän ajatuksiani tästä kysymyksestä kertomalla tarinan nuoren miehen sivistymismatkasta läpi Euroopan. Matkallaan hän oppii, millaisia olentoja – niin hyvässä kuin pahassa – ihmiset ovat. Hän kohtaa tietysti muita ihmisiä, mutta häntä innostaa myös Euroopan taide- ja kulttuurihistorian kuuluisien teosten kohtaaminen silmästä silmään. Ne kertovat jotakin ihmisenä olemisesta.

Tämä tarina on puhdasta fiktiota, mutta suuret filosofit ja tieteen edustajat, jotka ilmaantuvat kertomukseen, ovat (melkein) kaikki historian hahmoja, ja olen pyrkinyt esittämään heidän näkemyksensä ja niiden perustelut sellaisina kuin ne aidosti ovat. Myös kaikki paikat ovat todellisuudessa olemassa paitsi yhtä, joka tulee esiin tulevaisuuden ihmistä koskevassa pohdinnassa. Samaan lukuun olen myös keksinyt tutkijahahmoja.

Tiedemiehenä en ole aiemmin yrittänyt kirjoittaa fiktiota ja aioin alun perin oikeastaan kirjoittaa tietokirjan ihmiskuvista esittäkseni filosofisia ja tieteellisiä näkemyksiä ihmisestä maallikkolukijoille. Toivoin erityisesti tavoittavani nuoria lukijoita, joilla on erityisesti syytä pohtia, mitä ihmisenä

oleminen merkitsee. Työn varrella tietokirjan perinteinen muoto vaihtui tämän kirjan perinteistä poikkeavaan kurottamiseen kaunokirjallisen ilmaisun suuntaan. Osaksi tämä aiheutui siitä, että hieman kyllästyin tavalliseen lineaariseen esitystapaan, jota yleensä käytetään tämäntapaisissa teoksissa jonkinlaisena rakennekaaviona. Osaksi siitä, että eräät kollegani julkaisivat vastikään loistavan antologian juuri niistä ihmiskuvista, jotka olin aikonut esitellä lukijoilleni. Voin lämpimästi suositella tuota teosta *Kampen om mennesket: Forskellige menneskebilleder og deres grænsestrid* (Taistelu ihmisestä: Erilaisia ihmiskuvia ja niiden välisiä rajariitoja). Sen ovat toimittaneet David Budtz Pedersen, Finn Collin ja Frederik Stjernfelt (Hans Reitzels Forlag 2018).

Niinpä jouduin miettimään projektiani uudelleen ja valitsin sitten välineekseni kaunokirjallisuudesta vaikutteita ottaneen esitystavan – mielikuviutusta käyttävän tarinankerromman. Tuloksena on tämä Andreaan matkasta kertova kirja, jossa pyrin tuomaan esiin joitakin itseäni kiinnostavia ilmiöitä enkä vain selittämään niitä turvallisen analyttisen välimatkan päästä. Kirja ei kuvaa Andreasta esimerkkinä, jota olisi seurattava. Hän on hahmo, joka saa joitakin kokemuksia ihmisenä olemisesta, jotka ovat osaksi ajallemme tyyppillisiä ja osaksi yleisinhimillisiä ja jotka toivottavasti tuntuvat lukijasta jossakin määrin tutuilta.

Jokainen kirjan luvuista välittää yhden näkökulman ihmisyyteen, ja jokaisen näkökulman taustalla on alateema. Ensimmäinen aiheena on ihminen eläinlajina (alateemana suhteemme ympäristöön), sitten älykäs ihminen (alateemana sivistys), sitten tunteikas ihminen (alateemana moraali), tämän jälkeen sosiaalinen ihminen (alateemana pahuus), tulevaisuuden ihminen (alateemana onnellisuus) ja lopuksi uskova ihminen (alateemana suru).

Tarkoituksena ei ole puolustaa erityisesti mitään noista näkökulmista, vaan osoittaa, että ne kaikki ovat välttämättömiä, jotta ihminen voidaan kokonaisuutena ymmärtää. Sikäli kuin tuollainen ymmärtäminen edes on mahdollista, sillä ihminen on aina enemmän kuin me omasta näkökulmastamme näemme – ja tämä kuuluukin kirjan peruslähtökohtiin. Lyhyessä epilogissa yritän esittää oman tulkintani tästä kirjaprojektista ja sitä kannattelevasta filosofisesta antropologiasta.

Olen hyvin iloinen siitä, että kustannustoimittajani Anne Weinkouff on tukenut projektia ja ollut suureksi avuksi koko sen toteuttamisen ajan. Paljon kiitoksia, Anne! Lisäksi kiitän Anders Peterseniä, Anders Matthias Overgaard Hjortia, Anna Liv Hjuler Kristenseniä, Alfred Bordado Sköldiä, Camilla Larsen Schmidtiä, Ester Holte Kofodia, Eva Danøtä, Lene Tanggaardia, Mads Vaarbytä, Marie Melhofia, Otto Larsen Schmidtiä, Thea Damgaard Marcussenia ja Thomas Szulevicziä heidän esittämistään hyödyllisistä kommenteista. Esitän kuten aina suuret kiitokseni Signe Winther Brinkmannille siitä, että hän on elämässäni.

OMISTAN KIRJAN LAPSILLENI

Ellenille, Karlille ja Jensille. Elämäni suurin ilo on, että näen heidän olevan ihmisiä.

PROLOGI

HÄN RAKASTI JUNAN ääntä. Hiljaista taustakohinaa ja etenkin rytmikästä kalahtelua ”ka-bam, ka-bam” raskaiden vaunujen ylittäessä kiskojen liitoskohtia. Hän sulki silmänsä ja painoi päänsä vaunun seinää vasten. Silloin junan ääni voimistui ja tuntui pään sisällä ja koko ruumiissa.

Mekaaninen rytmi ja junassa kuuluvat äänet rauhoittivat niin päätä kuin koko ruumistakin. Hän oli kokeillut sekä meditaatiota että psykoterapiaa ja käynyt säännöllisiä keskusteluja koulupsykologin kanssa lukion 1. ja 2. luokalla. Psykologi oli ohjannut hänet mindfulnessin pariin, mutta hän ei todellakaan voinut sietää oman ruumiinsa tarkkailemista sisältäpäin. Hän ei myöskään voinut sietää liikkumattomuutta. Kun hän makasi harjoittelemassa itsetarkkailua joogamatolla, jonka hän oli saanut syntymäpäivälahjaksi äidiltään, hän halusi koko ajan liikkua ja päästä matolta pois. Pelkästään verenkierron kohina ja jyskytys korvissa saivat hänet levottomaksi. Hyvän aika sentään, koko hänen elämänsä oli tämän heiveröisen ruumiin varassa, hän oli riippuvainen sydänlihaksen supistumisista ja laajentumisista.

Junan jyskytys oli aivan toista. Siihen ääneen hän saattoi vajota täysin. Se tuli ulkopuolelta. Hän kuvitteli täyttävänsä koko junan psyykepotilailla ja pyytävänsä, että he sulkevat silmänsä ja nojautuvat junan muoviseinää vasten, eikä silloin matkustettaisi vain Kööpenhaminasta Aarhusiin tavanomaisella junavuorolla maan eri puolilta tulevan väen

seassa – silloin mentäisiin ehkä Aalborgiin saakka. Se voisi olla jonkinlaista junaterapiaa. Jos se vaikuttaisi muihin yhtä suotuisasti kuin häneen itseensä, yhteiskunta säästäisi varmasti miljardeja. Ja Tanskan valtion rautatieyhtiö voisi olla varma siitä, että asiakkaita riittäisi moniksi tuleviksi vuosiksi. Kunhan vain saataisiin ihmiset sulkemaan silmänsä ja vajoamaan tuota ääntä kuuntelemaan. Aluksi se oli ollut vaikeaa hänellekin, kun mielessä pyöri kaiken aikaa tarve näprällä kännykkää tai katsoa kelloa. Mutta kerran, kun hän oli käynyt Kööpenhaminassa tapaamassa isoäitiään Annaa ja kännykästä oli loppunut virta, hän oli todella havainnut junan jyskeen tuoman tuntemuksen koko ruumiissaan. Sen jälkeen kännykän jättäminen taskuun oli ollut helpompaa. Rentouttava vaikutus tuntui nimittäin heti hänen istuuduttuaan paikalleen. Hänen piti vain muistaa ostaa lippu ikkunapaikalle, niin että hän pääsi nojaamaan päätänsä seinään.

Hän vilkaisi lenkkitosujaan. Toisen nauha oli auennut. Hän olisi mieluummin ostanut vaatteensa verkkokaupasta, jotta hänen ei olisi tarvinnut juosta kaupoissa kaikenlaisten ventovieraiden ihmisten seassa, mutta äiti vaati, että jalkineet oli ostettava kenkämyymälästä. Niiden sopivuushan on kokeiltava, ja siitä syystä hän sai hyvin harvoin uusia jalkineita. Vilkaisu kuluneeseen lenkkitosuun teki hänet surulliseksi. Tai muistutti häntä alituisesti hänen olemustaan painavasta alakuloisuudesta. Hän oli kyllä aina iloinen päästessään käymään Annan luona, mutta tällä kertaa matkan määränpäänä ei ollut Annan mukava asunto kaupungin keskustassa, vaan Sankt Lukasins hoitokoti Hellerupin lähiössä. Anna oli ollut siellä hoidettavana nyt viikon verran, ja edessä oli Andreaan ensimmäinen vierailu hänen luonaan siellä. Andreas oli odottanut tätä kesää koko vuoden, sillä Anna oli juuri siirtynyt eläkkeelle ja hän oli itse päättänyt lukion

toisen luokan ja heidän – Annan ja Andreaan – oli pitänyt lähteä yhdessä kiertomatkalle Eurooppaan.

Andreas oli innokas lähtemään, ja Anna halusi näyttää hänelle maailmaa. Mummi oli matkustanut paljon elämänsä aikana, sekä turistina kaukomailla saakka että työtehtävissään lääkeyhtiö MediStarin tutkimusjohtajana. Hän oli lennellyt konferensseihin New Yorkiin, Tokioon ja Lontooseen, mutta ehkä juuri tämän takia hänen eläkeläiselämänsä oli määrä alkaa täysin toisenlaisella hitaalla matkalla Andreaan kanssa – tämän rakastamissa junissa. Tällainen oli ollut hänen Andreaalle suunnittelemansa lahja: interraillierros Euroopassa. Opintomatka heille kummallekin.

Mutta sitten Anna olikin sairastunut. Aluksi pahoinvointia, yöhikoilua ja laihtumista. Hän oli liian kauan pitänyt oireita osoituksena stressistä, jonka hän arveli kasvaneen, kun hänen oli saatettava kaikki työtehtävänsä loppuun. Hän oli irtisanoutunut lähteäkseen varhaiseläkkeelle ennen pakollista eläkeikää, sillä uusi henkilöstöjohtaja oli melkein pä tapanut hänen työntonsa. Mies oli tuonut Yhdysvalloista organisaation kehittämisohjelman, uutuu-den nimeltään SuperPerform. Andreas muisti nimen, koska mummi oli maininnut sen monen monta kertaa. Ja aina hieman ivallisessa sävyssä. Anna oli sanonut, että nimi kuulosti joltakin kampaamon hiustenhoitotuotteelta. SuperPerform oli hänen mielestään repinyt hänen tutkimusryhmänsä hajalle. Kokeneet ihmiset olivat saaneet potkut, tilalle oli tullut uusia kykyjä Singaporen valtionyliopistosta. Annan mukaan he tekivät töitä ainakin 12 tuntia vuorokaudessa, mutta eivät silti oikein sopeutuneet yhteisöön, jonka rakentamiseen Anna oli käyttänyt vuosikymmenen verran aikaa. Vanhojen työtoverien hyvästeleminen ja uusien

ohjaaminen ryhmän jäseniksi oli ottanut koville. Andreas oli samassa yhteydessä kuullut Annalta, että MediStar ponnisteli ehtiäkseen ensimmäisenä luovuuspillerin valmistajana markkinoille; kehitteillä olevan tuotteen nimi oli CreaLife. Siitä oli kerrottu televisiossakin. Odotettiin, että satoja miljoonia ihmisiä voitaisiin palvella pillerillä, joka kasvattaisi koululaisten, opiskelijoiden ja yritysten henkilöstön luovuutta. Annalle tämä kaikki oli ollut niin kovaa, että vanhat stressin oireet olivat ilmaantuneet uudelleen. Tai niin hän uskoi. Kun hän sitten lopulta meni lääkäriin, hän sai pian paljon vakavamman diagnoosin. Mahalaukun syöpä. Ja kun hän oli vaatinut rehellistä ennustetta tilanteensa kehittymisestä, lääkäri oli sanonut, että kyse oli pikemminkin kuukausista kuin vuosista.

Andreaalla ei ollut vuosiin ollut paljonkaan yhteyttä mummiinsa. Anna oli hänen isänsä äiti, ja niin kauan kuin hän pystyi muistamaan, hän oli asunut äitinsä luona vailla mitään yhteyttä isään, ja yhteydet tämän sukuun olivat jääneet hyvin vähäisiksi. Anna oli ollut kiireinen urainen, mutta kun Andreas pääsi ripille, hän oli ilmaantunut paikalle mukanaan pino kirjoja ja hopeinen paperiveitsi, jotka hän lahjoitti Andreaalle. Sen jälkeen he olivat pitäneet yhteyttä. Monet kirjoista olivat peräisin antikvariaateista, eikä kaikkien sivuja ollut leikattu auki, joten siihen paperiveistä tarvittiin. Anna oli sanonut, että Andreas sai itse päättää, halusiko hän lukea niitä, mutta jatkanut pitävänsä itse kirjallisuudesta ja haluavansa keskustella noista kirjoista hänen kanssaan. *Moby Dick* oli mummin suosikki. Nyt neljä vuotta myöhemmin Andreas oli ehtinyt lukea kolmanneksen noista kirjoista – myös *Moby Dickin*, tarinan valkoisesta valaasta. Ja konfirmaatiopäivän jälkeen yhteydet olivat muuttuneet yhä tiiviimmiksi. Andreas kävi

Kööpenhaminassa, ja puhelimessa ja Skypessä he juttelivat vähintäänkin kerran viikossa. Andreas oli Annan ainoa lapsenlapsi, ja keskustelut mummin kanssa olivat rauhoittaneet hänen mieltään melkein yhtä hyvin kuin junamatkat. Ystävyys oli lämmintä, ja toisinaan Andreas sanoi isoäitiään Annaksi käyttämättä sanoja mummi tai isoäiti.

Äiti oli sanonut, että Andreas oli aina ollut herkkätunteinen – tätä sanaa hän oli käyttänyt jo Andreaan varhaisimmasta lapsuudesta saakka – eikä hän ollut koskaan oikein viihtynyt ikätovereittensa seurassa. Jossakin välivaiheessa juuri koulunkäynnin aloitettuaan hän oli kerta kaikkiaan kieltäytynyt astumasta ovesta ulos aamuisin, ja hänellä oli vahva taipumus huolestua kaikesta mahdollisesta, sairastumisesta tai jopa siitä, mitä Yhdysvaltain presidentit saattaisivat saada päähänsä. Ahdistus katosi tai ainakin lieveni vähitellen, kun hänelle tuli enemmän ikää, mutta vastapainoksi heikkeni myös koulunkäyntiin ja jalkapalloon tarvittava tahdonvoima – äiti oli vaatinut häntä liittymään kulmakunnan jalkapalloseuraan. Hänellä ei ollut oikein intoa mihinkään, toisinaan hän meni täysin lukkoon ja piti yhteyttä muihin ihmisiin mieluummin kännykällä.

Häntä oli pienestä asti käytetty psykologin vastaanotolla ahdistusoireiden hälventämiseksi, mutta toimivan menetelmän löytäminen oli vaikeampaa, kun hän tuli murrosikänsä. Diagnoosiksi oli vaihtunut masennus, ja tässä yhteydessä hän joutui tutustumaan sekä meditaatioon ja psykoterapiaan että eräässä välivaiheessa myös masennuslääkkeisiin, joita hän ei kuitenkaan voinut sietää niiden sivuvaikutusten takia. Hän vihasi lehtien kirjoittelua ”onnenpillereistä”. Eivät ne pillerit ainakaan hänelle mitään onnea tuottaneet. Olivat lähinnä pahoinvointipillereitä. Hänen psykologinsa oli sitä mieltä, että eteenpäin päästäisiin, kunhan hän oppisi

tuntemaan itsensä paremmin, saisi lisää itseluottamusta ja niin edelleen ja niin edelleen. Samaahan hänen opettajansa olivat aina sanoneet. Koko kouluaijansa hän oli harjoitellut itsensä tarkkailemista, todennut oman luontaisen oppimistapansa (hän oli ”näkemällä” eikä ”tekemällä” oppiva lapsi) ja pitänyt kirjaa taitojensa ja tunteittensa kehittymisestä. Kun hän oli pelännyt kouluun tai jalkapallokentälle menemistä, äiti oli aina sanonut, että hänen piti vain olla oma itsensä. Ja sitten psykologi oli inttänyt samaa: ”Sinun pitää olla oma itsesi, Andreas! Selvitä itsellesi, kuka olet!” Hän osasi nuo fraasit ulkoa kuultuaan ne yhä uudelleen koko pelottavan lapsuutensa ja masentuneen nuoruutensa ajan. Mutta millainen ihminen on, kun hän on ”oma itsensä”? Eikö hän ollut eniten ”oma itsensä” lojuessaan alakuloisena sohvalla ja katsoessaan *Game of Thronesia*? Ajatus oli pelottava. Eikä hän silti halunnut olla kukaan muukaan. Kenkä taisi puristaa siitä, ettei hän oikein tiennyt ketään, jota voisi ihailla. Ehkä Annaa lukuun ottamatta. Hän oli ainoa, jota Andreas saattoi ajatella esikuvakseen.

Luokkatoverit olivat oikeastaan ihan mukavia, mutta Andreas oli aina kokenut luontevan jutustelun heidän kanssaan vaikeaksi. Toisinaan hän ajatteli, että he olivat omaan minäänsä uppoutuneita aivan samoin kuin hän. Tunneilla he puhuivat kaiken aikaa omista elämyksistään. Oltiinpa sitten äidinkielen tai historian tunnilla, oppiaines oli aina kytkettävä heidän omiin kokemuksiinsa. Eivät he silti laiskoja olleet. Useimmat tekivät kotitehtävänsä ja suoriutuivat kokeista, ja monet saivat hyviä numeroita todistuksiinsa. Myös Andreas. Hän oli suoriutunut erinomaisesti niin oman koulun kokeista kuin valtakunnallisista tasokokeistakin. Peruskoulussa opettaja oli jopa sanonut, että hän oli aivan ”ylimmän neljänneksen” kärkipäässä, mutta hänellä ei

ollut hyviä ystäviä. Muilla näytti olevan ystäviä, mutta hän ei oikein käsittänyt, miten heillä oli ystävyysuhteille aikaa. Käytiin koulua, luettiin läksyjä, harrastettiin kuntoilua ja päivitettiin alituisesti läsnäoloa sosiaalisessa mediassa. Kaikessa pyrittiin olemaan parhaita, ja esikoulusta asti koulut olivat mittailleet ja arvioineet heitä, ne kilpailivat keskenään siitä, missä niistä arvosanojen keskiarvo oli korkein. Sama jatkui lukiossa, joka oli jo pitkään pinnistellyt päästäkseen eroon ”keskinkertaisista oppimistuloksista” vertailussa naapurilukioiden saavutuksiin. Uusi rehtori oli vastikään pitänyt aamunavauksessa puheen ”näkyvästä oppimisesta” – *Learning All Around*, kuten Tanskan kasvatusopillisen korkeakoulun konsultit olivat uutta tapaa nimittäneet – ja menetelmä näytti tuottavan hyviä tuloksia, sillä oppilaat saivat melkein kaikissa aineissa nyt parempia numeroita kuin ennen.

Tätä Andreas ei junassa miettinyt. Hän ajatteli lenkkitossuaan. Ja isoäitiään. Hän mietti, miten paljon elinaikaa mummilla vielä oli jäljellä. Ja sitä ainoata asiaa, josta hän oli jo vuosia etukäteen iloinnut – heidän junamatkaansa, Euroopan-kierrosta, jota mummi oli sanonut ”sivistysmatkaksi” – ja josta ei nyt tulisikaan mitään. Äiti oli heti sanonut, ettei hän ainakaan aikonut viettää kesäänsä junissa, joten hänestä ei saisi korvaavaa matkakumppania.

*

ANNA OLI LUVANNUT maksaa taksikyydin – hän oli sanonut, että hänellä oli kylliksi rahaa eikä hän missään tapauksessa ehtisi kuluttaa kaikkea ennen kuolemaansa – joten Andreas meni Kööpenhaminan päärautatie-

asemalla suoraa päätä taksiin, joka suuntasi sitten pohjoiseen kohti Sankt Lukasin hoitokotia. Sen alue oli näin alkukesällä hyvin kaunis. Vanhojen puiden rivit, vihreät pensasaidat ja nurmikot ja keltaiset tiilirakennukset punatiilisine kattoineen olivat kerrassaan komea näky sininen taivas taustanaan. Tämä oli todella rauhallinen paikka, sen Andreas tajusi jo kävellessään kohti Annan huonetta. Anna nousi istumaan ja hymyili hänen astuessaan sisään. Mummin tukka oli ohentunut ja harmaantunut, mutta hänen katseensa oli yhä valpas, ja äänessä oli entinen sointi – siitä kuuli, että hän oli tottunut opettamaan ja antamaan ohjeita.

”Hei Andreas, menikö matka hyvin?”

”Kyllä kyllä”, vastasi Andreas ja halasi Annaa varovaisesti. Hän havaitsi mummin laihtuneen. Annalla oli yllään omat löysät vaatteensa, mutta Andreas havaitsi kyllä hänen käsivarsiansa ja hartoidensa käyneen ohuemmiksi, ne vaikuttivat ikään kuin haurastuneilta.

”Älä kysy, miten minä jakselen!” Anna sanoi lempeästi, mutta määrätietoisesti. ”En halua puhua siitä. Haluan mieluummin kuulla, mitä sinulle kuuluu.”

”Ei tässä ole paljon kertomista”, vastasi Andreas. Hän ei halunnut rasittaa Annaa kertomalla yksinäisyydestään ja alakuloisuudestaan. Annahan tässä oli kuolemaa lähestymässä. He olivat kyllä toisinaan keskustelleet Andreaan ongelmista, mutta heidän keskustelunsa sujuivat parhaiten, kun puhuttiin politiikasta, tv-sarjoista tai kirjoista. He eivät toki tietoisesti vältelleet henkilökohtaisia kysymyksiä, mutta Andreas koki näiden keskustelujen kuuluvan hänen elämässään sellaisiin harvinaisiin keitaisiin, joissa kenelläkään ei ollut mitään taka-ajatuksia keskustelukumppanistaan. He puhuivat vain heitä itseään kiinnostavista asioista.

Nyt hänestä kuitenkin tuntui siltä, että hänen oli joka tapauksessa kysyttävä Annan tilanteesta ja hänen sairautensa etenemisestä. Olihan asia sentään otettava esiin.

”No niin, kuulehan nyt!” sanoi Anna, ennen kuin hän ehti esittää kohteliasta kysymystä. Mummi näytti vanhanaikaista nahkaista verkkokassia. Siinä oli pino kirjoja. ”Katsohan näitä kirjoja.” Andreas otti kassin ja katsoi sen sisältöä. Kassissa oli filosofiaa ja tieteellistä tutkimusta koskevia kirjoja, mutta myös paksu A4-kokoisille liuskoille tulostettu käsikirjoitus. Hän nosti sen kassista ja luki ääneen sen otsikon: ”Mitä on olla ihminen?” Tekstiä oli ehkä noin 400:n tiheästi kirjoitetun liuskan verran. ”Kuka tämän on kirjoittanut?” hän kysyi. Kansilehdelle ei ollut merkitty kirjoittajan nimeä. ”Muuan vanha tuttava”, vastasi Anna. ”Sitä ei ole koskaan julkaistu, koska kirjoittajalla oli kädet täynnä muita tehtäviä. Se ei ole aivan valmis, mutta minun mielestäni sinun pitäisi lukea se.” Andreas selasi liuskat nopeasti ja huomasi, että luvut oli otsikoitu latinalaisin nimin. Muuan oli otsikoitu nimellä Homo sapiens, jokin toinen nimellä Homo rationalis. Näytti siltä, että kaikki luvut koskettelivat jotenkin aihetta Homo – hän tiesi, että se oli ihmisen latinankielinen nimi.

Annaa alkoi yskittää, kun hän ojensi kätensä tarttuakseen käsikirjoitukseen, joten hän luopuikin yrityksestä ja painautui sen sijaan makuuasentoon vuoteellaan. ”Kyllä minä tiedän, että olet odottanut iloiten yhteistä matkaamme”, hän sanoi ja jatkoi: ”Ja kuulehan nyt. Olen sitä mieltä, että sinun on joka tapauksessa lähdettävä matkalle. Ilman minua. Ja sinun on otettava mukaasi kaikki nämä kirjat. Ja tietysti tämä käsikirjoitus. Minähän olen tilannut matkan ja varannut kaikki hotellit jo kauan sitten, joten oikeastaan on vain lähdettävä liikkeelle.”

Andreaan silmät kyyneltyivät. ”Niin mutta – minähän halusin matkustaa sinun kanssasi. Nyt sinä olet sairaana. Jos lähden yksin, en voi käydä täällä sinua katsomassa.”

”Et niin, et voi olla täällä fyysisesti läsnä”, Anna vastasi. ”Mutta onhan meillä Skype. Sinä voit käyttää kännykän kameraa ja näyttää minulle, missä milloinkin olet, ja me voimme jutella sinun matkakokemuksistasi. Ja siitä, mitä luet ja mitä ajattelet. Sinä siis olet sivistysmatkalla, ja minä olen seuranasi, vaikka makaankin täällä sängyssä. Tätä minä sinulle ehdotan.”

Andreas ei oikein tiennyt mitä sanoa. Hiljaisuuden kestäminen ei kuulunut Annan luonteenpiirteisiin, ja hän johdattikin keskustelun muihin aiheisiin. Hän kertoi hoitokodin ruuista ja vastikään lukemastaan lehtikirjoituksesta, jossa kerrottiin tutkijoiden havainneen joitakin rakenteellisia muutoksia terroristien aivoissa. ”Maailma on niin suuri, Andreas. Haluaisin nähdä ja kokea vielä niin paljon. Nyt on sinun vuorosi. Näkeminen ja kokeminen on sinun tehtäväsi”, sanoi Anna vakavalla äänellä ja katsoi suoraan silmiin. Andreas näki silmissä kimallusta, mutta ääni oli edelleen vakaa ja varma. Andreas ei ollut edes kuvitellut lähtevänsä yksin kiertelemään Eurooppaa. Anna kuitenkin selvästi toivoi juuri sitä. Hän ei voinut itse lähteä mukaan, mutta halusi varmaankin päästä kokemaan tuon matkan Andreaan silmien ja kameran välityksellä.

Sairaanhoitaja tuli huoneeseen ottamaan verikoetta. Aikaa oli jo vierähtänyt toista tuntia. He halasivat, ja Anna kietoi kätensä Andreaan hartioiden ympärille ja kysyi kulmakarvat koholla: ”No, mitä sanot?”

”Minä lähden, mummi”, sanoi Andreas. ”Teen sinun suunnittelemasi sivistysmatkan.”

IHMISTÄ ETSIMÄSSÄ

MITÄ ON OLLA IHMINEN? Svend Brinkmann vastaa kysymykseen kertomalla tarinan nuoresta Andreaasta, joka lähtee suurelle kiertomatkalle halki Euroopan. Kirja vie matkalle ihmisyyteen ja ajattelun ytimeen.

Matkan edetessä Andreas saa tietää yhä enemmän siitä, millainen olento ihminen on – sekä hyvässä että pahassa. Hän tapaa ihmisiä, joilta hän oppii elämästä, ja tutustuu Euroopan taide- ja kulttuurihistoriaan. Matkalle poika saa mukaansa arvoituksellisen käsikirjoituksen. Siinä esitellyt kuusi eri ihmiskuvaa lähtökohtanaan hän tutustuu Euroopan suuriin filosofiin ja tieteenharjoittajiin.

Lukijalle – niin nuorelle kuin vanhemmalle – tarjoutuu helposti lähestyttävä johdatus eurooppalaiseen filosofiaan ja Brinkmannin omiin ajatuksiin siitä, mitä on olla ihminen.

SVEND BRINKMANN on Ålborgin yliopiston psykologian professori. Hänen tutkimuksensa ovat suuntautuneet psykologian, filosofian ja kulttuurintutkimuksen raja-alueille, ja hän on kirjoittanut näistä aihepiireistä runsaasti kirjoja ja artikkeleita. Suomeksi Brinkmannilta on aiemmin julkaistu itsehoito-oppaiden vastaopas *Pysy lujana. Elämä ilman self-helppiä* (2016).

	 9 789520 418113	
www.tammi.fi	17.3	ISBN 978-952-04-1811-3